

„A Tisza-parton mit keresek?”

Ady Endre izgatott kérdését/felkiáltását valószínűleg minden olyan művész és tudós magának érezheti, aki vidéken próbál – olykor méltánytalan helyzetben – jelentőset, a „helyi értékrenden” messze túlbaladót alkotni. A Tisza-parton azonban nemcsak a lelki nyugtalanság, hanem az elszántság verse. Ezért is választottuk a bíres sort sorozatunk címéül, melyben a magyar kultúra és tudományosság Szegedhez is kötődő jeleseit kívánjuk megszólaltatni.

„A középkori kódexfestők példája vonz”

BESZÉLGETÉS ZOMBORI LÁSZLÓ FESTŐMŰVÉSSZEL

A kortárs szegedi képzőművészet egyik meghatározó egyénisége, Zombori László festőművész pályakezdése idején, a hatvanas években főként konstruktív szellemű, figurális és dekoratív jellegű képeivel vált ismertté. A hetvenes évek végétől már az expresszív töltetű, romantikus és realista tájképzés egyik legkiválóbb képviselőjeként tartották számon, művészete népszerűvé vált, jelentős közönségsikert aratott. Ország-szerte számos önálló kiállítással jelentkezett, több kollektív hazai és külföldi tárlaton is részt vett. Többször festészeti díjat kapott a Szegedi Nyári Tárlaton. Koszta-plakettel, Szeged Város Alkotói Díjával és a Juhász Gyula-díjjal ismerték el munkásságát. A Művészeti Alap – illetve jogutódja a MAOE – és a Magyar Képzőművészek Szövetségének tagja, valamint megalakulása óta tagja a szegedi SZÖG-ART Képzőművészeti Egyesületnek is. A kilencvenes évek első felében nagy meglepetést keltett megújult, korszerű, avantgárd formát öltött festészetével, amely egy friss szellemiségű, kísérletező kedvű és önmagával szemben roppant igényes alkotóművészt jelzett. A kitarulkozást, a nyilvános szereplést nem kedvelő Zombori Lászlóval csöndes móravárosi műtermében szegedi gyökereiről, pályájáról és alkotói munkájáról beszélgettünk.

– Egy Ady-verssor – „A Tisza-parton mit keresek?” – interjú-sorozatunk mottója. Ezt a kérdést egy tősgyökeres szegedinek talán nem is érdemes feltenni...

– Néhány évvel ezelőtt körkérdezt intézett a város kulturális vezetése a szegedi képzőművészekhez, amelyben többek között az a kérdés is szerepelt, mi köti ehhez a városhoz. Hangzatos, szép mondatokkal is lehetett volna válaszolni, én csak annyit írtam: ide születtem. Ez valóban így van, 1937-ben,

Móravárosban láttam meg a napvilágot, s azóta is ezen a környéken lakom. Egy rövid és kényszerű alsóvárosi kitérő után nemrégiben újból móravárosi lettem.

– *Annak is jelentősége van, hogy melyik városrészhez kötődik?*

– Számomra komoly jelentőséggel bír. Annak idején nagyon is számított, hogy a város melyik részén nő föl az ember. A móravárosi gyerekek nem olyanok voltak, mint az alsóvárosiak vagy a felsővárosiak. Egyfajta területbirtokló szemlélet uralkodott akkoriban. Diákkorunkban bizony meg kellett gondolni, hogy meddig mehetünk el, ha egy kislányt haza akartunk kísérni egy másik városrészbe. Ha túlléptük a határt, előfordulhatott, hogy kemény fiúk fogadtak. Ennél persze döntőbb volt, hogy ez a külvárosi terület bennünket, gyerekeket a szabadság és a tág horizont felé indított el. Paradicsomunk a közeli Sancer kubikgödre volt. Meg a várost övező körtöltés vidéke a feledhetetlen téli szánkózásokkal. Később nagy kerékpártúrákkal a körtöltésen túli terület becserkészése következett. A Sancer-tó – amely annyira közel áll hozzám, hogy a „vizes” témájú tájképeim nagy része erre az élményvilágra vezethető vissza – rendkívül érdekes tó. Emlékszem, 1946–47 nyarán igazi szabad strand volt. A családok pokrócokkal, elemózsiaival vonultak le oda, úgy használták, mint a belvárosiak a Tisza-parti strandot. Természetesen, ahogy nőttem, táult a horizontom, és egyre jobban vonzódtam a belvároshoz. A Somogyi-könyvtárat nagyon hamar fölfedeztem. A Móra Általános Iskolában kitűnő rajztanárnom volt, aki az irodalmi háttérre is felhívta a figyelmem, s elmondta, hol juthatok hozzá a képzőművészettel foglalkozó könyvekhez. Nagyon jól emlékszem, hogy hetedikes koromban vettem ki a könyvtárból a „Hogyan fest arcképet László Fülöp” című kötetet, ami roppant izgalmas olvasmánynak bizonyult. Táblaként bemutatta, hogyan alakul ki egy kép a fehér vászontól a végkifejletig. Főként akvarellekről szóló szakkönyvek, művészéletrajzok álltak az érdeklődésem középpontjában. Móravárosi szemmel nézve a belvárosi paloták csodálatosaknak tűntek. Nem fogalmazódott meg bennem soha, hogy milyen szép ez a város, inkább csak belülről éreztem. Szegedhez való kötődésemet sohasem tudtam hangzatos dicséretekben kifejezni. Magamban hordozom azokat a többnyire kellemes élményeket, amelyek a városhoz kötnek.

– *Mikor gondolt arra először, hogy képzőművészettel szeretne foglalkozni?*

– Az általános iskolában Holló Mihályné volt a rajztanárnom, aki Szentendréről jött Szegedre. Nagy tehetségnek tartott, mindenáron azt szerette volna, hogy a budapesti képzőművészeti gimnáziumban tanuljak tovább. Igyekezett erről a szüleimet is meggyőzni, de több okból is nagy ellenállásba ütközött. Akkoriban édesapám betegeskedett, ezért szüleim nem merték vállalni a pesti taníttatásom anyagi terheit, másrészt a vidéki emberek szokásos szemléletével el sem tudták képzelni, mi lenne velem szinte gyerekként a nagy fővárosban. Közben a Képzőművészeti Főiskola akkori párttitkára tehetségkutató körúton járt az országban, s hozzám is eljutott. Felfigyelt az akvarelljeimre, s felvitt Budapestre, megmutatta a főiskolát is. Óriási élmény volt látni a rengeteg nagy képet, úgy éreztem, ez az én világom. Végül azonban a nagy családi tanácskozások után magam is úgy döntöttem, itthon maradok. A Radnóti Miklós Gimnáziumba kerültem. Ezt később nem bántam meg, mert nagyon erős iskola volt, s olyan komoly általános műveltséget adott, amit később jól tudtam kamatoztatni. A gimnáziumi évek nem voltak könnyűek, mert közben mindennap a városi képzőművészeti szabadiskolába jártam rajzolni és festeni.

– *Kik tanítottak ott?*

– Az akkori szegedi mesterek többsége. A szabadiskola a mai képtár egyik emeletén működött. Óraadóként Vinkler László, Dorogi, Erdélyi, Tápai dolgozott ott, s Vlasits Károly volt az iskola vezetője. Néha furcsa dolgok történtek, előfordult, hogy egy délután négy mester váltotta egymást, így egy fej megrajzolása közben óránként más instrukciókat kaptunk. Később, amikor már egyedül Vlasits Károly irányította az iskolát, mindez megváltozott. Egyébként egészen a főiskola végéig kitartottam a képzőművész kör mellett.

– *Ha jól tudom, érettségi után a szegedi tanárképző főiskola rajz-földrajz szaka következett. Meg sem fordult a fejében, hogy a Képzőművészeti Főiskolára menjen?*

– Dehogynem! Felvételiztem is. Az első héten túljutottam a fejrizon, ahol már nagyon sokan kiszűrődtek. A következő héten az aktrajz következett. A kicsit prúd vidéki szemlélet miatt a felvételi előtt mindössze egy hónappal kaptam rá lehetőséget, hogy a kollektív műteremben aktot is rajzolhassak. Az akt látványát Szegeden nem a diákoknak tartogatták. Így ebből a témából néhány kisebb tanulmány után meglehetősen felkészületlenül mentem. Ahogy visszaemlékszem, konzervatívabb szemléletű, szikárabb grafitrajzot produkáltam. Amikor körülnéztem, láttam, hogy a Török Pál utcai művészeti gimnázium tanulói szénrudakkal, lazán, foltokkal, nagy rutinnal rakták föl az aktot. Akkor már gondoltam, hogy baj lesz. Igazam lett, nem vettek föl. Biztattak ugyan, próbálkozzam a következő évben is, de ez az elutasítás számomra olyan mérhetetlen csalódás volt, hogy eldöntöttem, nem lépem át többet a Képzőművészeti Főiskola küszöbét. Talán az volt a baj, hogy Szegeden túlonúl hittek bennem, ennél fogva én is kezdtem hinni magamban. Biztos voltam benne, hogy föl fognak venni. Ezért a csalódásból egy életre elég volt. Ma már tudom, nem így kellett volna gondolkodnom, hiszen akadtak a felvételizők között olyanok is, akik a hetedik-nyolcadik próbálkozás után jutottak be a főiskolára.

– *Mit adott a tanárképző főiskola rajz szaka?*

– Be kell valljam, már az első év után ott akartam hagyni a főiskolát, nem mentem be a vizsgákra sem. A krízis azzal zárult, hogy behívtak, leszidtak, és azt mondták, mehetek traktorosnak. Végül azzal fenyegettek meg, hogy vissza kell fizetnem a tandíjat. Ez döntő érvek bizonyult a maradás mellett. A rajz tanszéken Buday és Major tanár úr voltak a mestereim, Vinkler László csak műtörténetet tanított nekünk. Soha nem éreztem, hogy a főiskola nagyon sokat adott volna. Tágította a látókörömet, de érzelmileg nem kötődtem hozzá. A főiskolás évek alatt beletörődtem, hogy tanárként fogom megkeresni a kenyerem. A diploma után úgy éreztem, el kell mennem a szülői házból, sőt a szülővárosomból is. A magam erejéből önálló életet szerettem volna élni, ezért önként vállaltam Csongrádon tanári állást. A tanári munkát mindvégig komolyan vettem, többnyire rajzot kellett csak tanítanom. Szerettem a gyerekeket, úgy éreztem, megkedvelik általam a rajzot, a képzőművészetet. Nem sokáig bírtam Csongrádon, már a harmadik év után nagyon hiányoztak a szegedi festőkollégák, az induló pályatársak, barátok, többek között Dér István, Zoltánfy István. A csongrádi magányomban nem éreztem olyan fejlődési lehetőséget, ami egy fiatal ember számára nagyon fontos.

– *Olyan volt a visszatérés, amilyenre számított?*

– 1962-ben kerültem vissza Szegedre, ahogy körülnéztem, fiatal, tehetséges művészgardát találtam. Ez nagyon jó volt, mert engem is inspirált. Szinte versenylázban

égtünk akkoriban, mindannyian meg akartuk mutatni, mit tudunk, mennyit érünk. A Kolozsvári téri általános iskolában kaptam rajztanári állást. Tizenhat évig tanítottam ott, az utolsó négy-öt évben már csak félállásban. Abban az időben a monopóliumhelyzetben lévő Képcsarnok Vállalat felvette a festményeinket, rendszeresen kiállításokat rendezett számunkra szerte az országban. Az életmódom lassan megváltozott, lépésről-lépésre felhagytam a tanítással, és 1979-től a szabadúszó lét mellett döntöttem. Szegedi festőművész kollégáim, Novák András és Pataki Ferenc esetében a szabadúszó életforma választása természetes dolog volt, mert a Képzőművészeti Főiskolán szerzett diplomájukkal kiforrott művésztudattal kezdték a pályájukat. Természetes volt számunkra, hogy festőművészek, s ebből kell megélniük. Mi pedig, akik tanári oklevelet kaptunk, jó ideig alázattal viseltettünk a szakma iránt. Ez háttérbe szorította azt a „művészöntudatot”, ami pedig nagyon fontos ahhoz, hogy bátrabban, határozottabban vállaljuk a bizonytalant, az előre nem láthatót. Előbb-utóbb azonban rá kellett jönnünk, a tanítás – ha igazán komolyan műveljük – hosszabb távon szellemileg és fizikailag is olyan kimerítő munka, hogy mellette nagyon nehéz érdemi művészi alkotómunkát is végezni.

– *Pályája kezdetén kik voltak azok a meghatározó mesterek, akik művészetükkel a legnagyobb hatást gyakorolták Önre?*

– Mindenekelőtt Barcsay Jenőt említeném, aki 1956 után újból középpontba került. Csodáltam hatalmas tudását, az anatómiai atlaszát bámulva forgattam. Ennek ellenpontjaként a konstruktív művészete is rendkívüli módon hatott rám. A fiatal emberek többnyire szeretnek határozottan, keményen fogalmazni, s az akkori Barcsay-képek, mintha pontosan ennek a tükröi lettek volna. Magam is próbáltam akkoriban konstruktív képeket festeni. A következő mester Kokas Ignác volt, aki országszerte nagy hullámokat vert a piktúrájával, s nagyon sok fiatalat megragadott. Ahogy teltek az évek, éreztem, hogy ezeknek a hatásoknak egy része túlzottan átvett, jobb, ha az ember önmaga élményeiben, saját eszközeivel próbál új utakat keresni. Ugy gondolom, ezeket a hatásokat időben sikerült levetkőzni, „kiheverni”. Ezzel nem voltam egyedül, hiszen kezdetben pályatársaimnál is hasonló folyamatokat lehetett megfigyelni. Volt persze haszna is ennek az időszaknak, mert megtanultuk, mire kell vigyázni, mit nem szabad. Megértettük, mennyire fontos, hogy szuverén piktúrát próbáljunk megteremteni. Még ha az nem is olyan nagy kaliberű, mint a példaképeké...

– *Tulajdonképp egész festészetének alapja, kiindulópontja a természetelvűség...*

– Biztosan vannak ennek gyerekkori gyökerei is, hiszen közvetlen volt a kapcsolatunk a természettel. Azok a festői példák, amelyeket a műtörténetből láttam és szimpatizáltam velük – a magyar tájképfestők, Szinyeitől Mednyánszkykyn át a későbbiekig –, mind a természetre válaszoltak. Amikor pedig áttértem a szigorúbb vázrendszerű, konstruktív megfogalmazásra, átmenetileg talán szüneteltettem a korábbi élményeket, s helyette szellemibb, kigondoltabb módon próbáltam dolgozni. Hamar hiányérzetem támadt, mert nem telítődtek meg úgy a képeim, ahogyan szerettem volna. Ellenhatásképp újra visszanyúltam a természetbe, próbáltam onnan meríteni. Egy viszonylag hosszabban tartó képcsarnoki munka következett, amelynek persze hátrányai is voltak, hiszen egy idő után hajlamos arra az ember, hogy rutinból fessen tájképeket. Hamarosan újra éreztem, hogy nem lesz jó ez az irány, hiszen ellaposodhat így a festői elképzelés. Erre az érzésre volt válasz az 1993-as Rác Galéria-beli tárlatom. Már öt évvel korábban forgattam a fejemben, hogy ezzel a kiállítással másfajta képi világot mutatok be.

- Nagy meglepetést keltett az a tárlat...

- Egyfajta dac eredménye volt. A nyolcvanas évek második felében ugyanis elég sok kritikát kaptunk. Azt vágták a fejünkhöz, hogy a Képcsarnok számára festett képeinken a rutin jelei mutatkoznak. Ha valaki tájképpel próbált megjelenni egy komolyabb tárlaton, akkor a zsűri kidobta. Azt mondták, ezek kereskedelmi képek. Hovatovább kezdtünk lelapulni, szinte már azt éreztették velünk, hogy alantas festők vagyunk.

- Volt valamennyi jogos is ebben a bírálóiban?

- Biztosan volt benne jogos kritika is, főleg akkor, ha valaki szériában festette a képeit, azaz majdnem ugyanolyanokat tömegével gyártott. Kaptunk a fejünkre a tájképeinkért, pedig ha annak idején szocialista témájú képeket festettem volna, nem tudom, azok vajon ma hol lennének... A tájképeimet viszont esztétikailag ma is vállalhatom.

- Mennyire nyitott ma a közönség, mennyire lehet szabad egy alkotóművész?

- A piac diktál, a legjobb galériáktól a futkározó ügynökökig, mindenki az eladhatót keresi. Hogy milyen kép az eladható? Roppant nehéz lenne megmondani. Az ország legkülönbözőbb vidékeiről származó tapasztalatok azt mutatják, a közönség kiszámíthatatlan. Ma az emberek többsége nem határozott elképzelések szerint vásárol képzőművészeti alkotásokat. Meglátanak valamit, s ha megtetszik, megveszik. Mind egy, hogy nonfiguratív vagy a legkonzervatívabb fotórealista képről van szó, az a fontos, valamiféle találkozást jelentsen.

- Ennek előnyei is lehetnek, hiszen szabadságot adhat az alkotók számára...

- Szinte korlátlan szabadságot jelent. Mint a képpiac mutatja, a legegységelműbben néven nevezhető giccstől kezdve az igényes, komoly művészi produktumokig minden megtalálható. A festőnek arra kell vigyáznia – bármilyen módon dolgozik is –, hogy igényessége, mértéktartása megmaradjon. Profi festőként, a művészeti alap és a képzőművészeti szövetség tagjaként, önálló és kollektív tárlatokkal magunk mögött nem tehetjük meg, hogy gátlás nélkül bármiféle igényt kiszolgálunk. Tudomásul vesszük, hogy ma az igényeknek roppant széles skálája alakult ki, de bizonyos szint alá nem mehetünk. Ma már nem kell semmiféle „jogosítvány” ahhoz, hogy valaki a műtárgypiacra vigye az alkotásait. Így aztán boldog-boldogtalan megpróbálkozik vele. Akit nem köt valamiféle szakmai igényesség, a hovatartozás felelőssége, az bármit hajlandó produkálni. Egyre gyakrabban előfordul, hogy látnak egy „menő” művészt, akinek nagyon viszik a képeit, ezért gátlások nélkül másolni kezdik a stílusát, modorát.

- Hallani olyan véleményeket, hogy a szegedi festőművészek a hazai képzőművészeti életben kicsit a perifériára szorultak. Nem képeik művészi minősége miatt, hanem valahogyan nincsenek benne a vérkeringésben, a rangos díjak is valahogyan elkerülik őket...

- Nem ismerem a fővárosi helyzetet, azt sem tudom, hogyan ítélnék meg bennünket. Abban azonban biztos vagyok, változatlanul az a helyzet, hogy aki reflektorfényben akar élni, annak Budapestre kell mennie. Ennek ellenére szegedi kollégáim szinte mindannyian itt maradtak. Kicsit el vagyunk zárva a fővárostól. A pestiek nem vonatoztatnak vagy kocsiztatnak le egy külföldi galeristát, hogy megnézze a szegedi festők munkáit, amikor helyben is ezernyi műterem, galéria között választhatnak. Amikor vállaljuk a vidéki életformát, akkor kimondva, ki nem mondva belenyugszunk abba, hogy nem szállunk be a különböző díjakért, bemutatkozási lehetőségekért folyó harcba. Ezekből kimaradunk ugyan, cserébe viszont csendes, nyugodt munkalehetőség-

get kapunk. Úgy érzem, az a legfontosabb, hogy az ember festeni tudjon, mert minde-
nekelőtt önmagának alkot. Amikor dolgozom, sohasem jut eszembe, hogy elismerés
járna érte. A munka egyedül engem vált meg. Ha valakinek még jelent valamit, az per-
sze nagyszerű érzés.

- Hogyan látja, mennyire fontos az avatott képzőművészeti kritika?

- A kritika egy olyan ember látószöge, aki nem rabja a műtermi elszigeteltségnek.
Ha valaki bírálatot mond egy kollégája munkájáról, azt nehéz objektív véleményként
elfogadni. A kritikus mentesülhet a szubjektív elemektől. Ha van érzéke, tartása, ak-
kor fölülről, átfogóan látja a viszonylatokat, ennél fogva az értékítélete nagyon fontos.
Persze a mai világban nem tudom, mennyire hallgatnak a kritikára a szakmán kívül
álló emberek. Ez persze inkább a kritikus aggálya lehet. Vajon eljut-e az emberekhez
amit írt, meg tudott-e mozgatni bennük valamit. Az a gyanúm, nemigen. Ez a szaba-
dos világ fölszabadítja az öntudatot az emberekben, hogy ízlésük, elképzelésük a mű-
vészetről nem vitatható. Senki sem szereti, ha a felvett nyakkendőjéről valaki azt
mondja, túl cicomás, ilyen vagy olyan. Neki az tetszik, s nem érdekli, hogy mit mon-
danak róla. Ugyanezt érzem a művészetről szóló kritikával kapcsolatban is. A kritika
ugyan lehúzhat egy tárlatot, mert valamiért rossznak tartja. Ez azonban a vevőt, aki-
nek épp olyan kép kell, fikarcnyit nem érdekli. Hozzá kell szoknunk, hogy az embe-
rek felszított szabadságérzete sok tévedéssel is járhat. Ezért nagyon fontosnak tartom,
hogy megfelelő szintű legyen a vizuális nevelés és a művészeti oktatás. Azt tapasztal-
tam, a szegedi művészeti gimnáziumban a jó értelemben vett konzervatív oktatás alap-
jai mind a mai napig fellelhetőek. Ezen azt értem, hogy klasszikus módon megtaní-
tják rajzolni a diákokat, megismertetik velük az ábrázolás tradicionális elemeit. A tanár-
képző főiskola rajz tanszékén pedig egy átfogóbb, a mai törekvésekből többet bemutató
szemléletet közvetítenek, ami a pályakezdő rajztanárok számára nagyon fontos.

*- Mit gondol, a televíziós, multimédiás kultúra uralkodóvá válásával nem csökkennek
a festészet esélyei?*

- Úgy tűnik, az embereknek változatlanul van igényük a festményekre. Lehet,
hogy épp a hihetetlenül gyorsan változó vizuális látványtömeg ellenpontjaképp jó és
megnyugtató a falon lévő, mindig állandó képre tekinteniük.

- Milyen alkotói módszert, munkarendet alakított ki; mikor szeret legjobban dolgozni?

- Mindig napfénynél szerettem festeni. Nyáron egyszerűbb ezt megoldani, hiszen
korán kel a nap. Általában hajnali három órakor ébredek, s fél négykor már az állvány
előtt állok. Ez nagy nyereség, mert reggel nyolc órára az aznapi munka felével már
végzek. Ezután a kellő napfénynél délig korrigálom a színeket, hangulatot, amit a vil-
lanyfénynél esetleg nem megfelelően tettem le. Délután már legfeljebb csak apró dol-
gokat javítok, teszek-veszek, alapozok. Ahogyan korosodom, egyre inkább szinte rajta
csüngök a képeimen. Ha ott vagyok a műteremben, ha nem: mindig velem vannak.
Egyre többször tapasztalom magam is, hogy a befelé fordulás egyfajta összefonódást,
szimbiózist jelent a munka tárgya és a művész között. Festés közben zenét hallgatok,
hajnalban alig várom, hogy megkezdődjék a Bartók Rádió műsora. A szerkesztők
jobbnál jobb muzsikát válogatnak össze nekem. Hálás hallgató vagyok, mert a szimfo-
nikus zenétől az operáig mindent szeretek. Elsősorban hangulatteremtő héttérzene-
ként hallgatom a rádiót – nemes, ünnepélyes közegben érzem így magam. A festői
munkának vannak olyan fázisai, amikor minden idegszállammal, gondolatommal csak
a képre, a vonalakra, színekre összpontosítok. Adódnak persze olyan időszakok is,

amikor nincs szükség ilyen koncentrált figyelemre. Ilyenkor elkalandozom, a politikától a művészeti élet kérdéseiig jobbnál-jobb gondolatok jutnak az eszembe. A napi politikai fejtegetéseket is meghallgatom, de ha nagyon elegendem van belőlük, kikapcsolom a rádiót. Amikor nyilvánvalóan hazudnak – ez nem ritka a mai politikai gyakorlatban sem –, nagyon dühös tudok lenni. A hazudozásnál még a rossz híreket is jobban el tudom viselni, ha valós okokkal megmagyarázhatók. Valószínűleg azért nem fáraszt annyira a hosszú munka, mert közben a gondolataim szabadon kalandozhatnak. Nagyon élvezem ezt az életformát, el sem tudnék képzelni már mást magamnak.

– *Mennyire vesz részt a helyi művészeti közéletben?*

– Az utóbbi időben talán kicsit visszahúzódtam. Képeimet olykor elküldöm a SZÖG-ART tárlataira. Még odatartozónak érzem magam. De nem vágyok arra, hogy intenzívebben bekapcsolódjak valamelyik művészeti körbe. Ebben biztosan közrejátszanak korábbi csalódásaim, rossz tapasztalataim is, amelyeket nem könnyű kiheverni.

– *Mikor találkozhat a közönség legközelebb önálló kiállításon is a képeivel?*

– Önálló tárlatra most nem készülök. Azok a képeim, amelyekből kiállítást rendezhetnék, nehezebben indulnak el. Nemrégiben találtam egy felújítható kis öreg házat, így egy rövid kényszerű kitérő után visszaköltözhattünk Móravárosba. Most újból úgy érzem, megfelelő környezetbe kerültem. Mindez nagy anyagi áldozattal járt. A munkálatokat csak úgy tudtam finanszírozni, hogy a képzőművészeti piac számára festettem képeket, amelyek kitöltötték a napjaimat, nem jutott idő a magam számára elképzeltre. Nem tudom, ha ez a szorítás enyhül, hány év múlva tudok újból egy kiállításra való, kedvem szerinti anyagot összeállítani. Bár abban sem vagyok biztos, hogy ez olyan fontos lenne. A barátaim tudják rólam, kicsit tárlatellenes vagyok. Önálló kiállításra mindig is nagyon nehezen tudtak rábírni. Ott szembesült az ember azzal, mit képzelt el, s mi az, ami realizálódott. Nem mindig volt egyértelműen pozitív az egyenleg önmagam számára. Akkor sem, ha a kívülállók mást mondtak. Alkatilag is olyan ember vagyok, aki nem szeret kiállni, akitől távol áll, hogy ünnepeltesse magát. A középkori kódexfestők példája vonz: végezték a munkájukat, rajzolták, festették az iniciálékat, de sohasem kellett tárlatot rendezniük, kiállniuk a közönség elé. Mégis pompás életük volt, azt csinálhatták, amit szerettek. Abban bízom, sikerül még néhány elfogadható képet festenem, s ez fontosabb, mint a kiállítások. Végül úgyis az utókor ítél. Az az igazán izgalmas, hogy amikor majd ötven-száz év múlva valaki visszatekint a mai szegedi piktúrára, fennakadunk-e a rostán, vagy sem.

Hollósi Zsolt